

COVID-19 DÖNEMİNDE SAĞLIK YÖNETİMİ VE HALKIN DAYANIKLILIĞININ ARTIRILMASI (GÜMÜŞHANE İLİ ÖRNEĞİ)*

HEALTH MANAGEMENT AND IMPROVEMENT OF PEOPLE'S RESILIENCE DURING COVID-19 (GÜMÜŞHANE PROVINCIAL EXAMPLE)

Nilgün ULUTAŞDEMİR¹, Nurşen KULAKAÇ², Sevda UZUN³, Ensar NAZIR⁴, Hasan ÇİFTÇİ⁵

1. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, nulutasdemir@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0002-2231-5236>
2. Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, nrsnklk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1617-4078>
3. Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, sevdauzun50@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5954-717X>
4. Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Torul Meslek Yüksekokulu, Özel Güvenlik ve Koruma Programı, ensarnzr_29@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7805-9032>
5. Doç. Dr., Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı, hasancifci@harran.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5595-5726>

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
06.08.2021 08.06.2021

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
24.12.2021 12.24.2021

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.979635>

* Bu araştırma İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Derneği (İKSAD)'nin 30.06.2020 tarih ve 56 karar numarası ile kabul olan ve tamamlanan "Uzmanların COVID-19 Mücadelesi ve Halkın Dayanıklılığının Artırılması (Gümüşhane İli Örneği)" isimli proje kapsamında yapılmıştır.

Öz

Bu araştırma İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Derneği (İKSAD)'nin 30.06.2020 tarihli 59 karar numarası ile kabul olan "Uzmanların COVID-19 Mücadelesi ve Halkın Dayanıklılığının Artırılması (Gümüşhane İli Örneği)" isimli proje kapsamında yapılan tek grupta ön test-son test ölçümlü yarı deneysel olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 10.07.2020-11.07.2021 tarihleri arasında Gümüşhane İli Merkez İlçe'de yaşayan bireyler oluşturmaktadır (N=20.692). Çalışmanın örneklemini belirlemek için OpenEpi programı ile %50 gözlenme oranı, %5 hata payı ve %99 güç aralığında örneklem hesabı yapıldığında 643 bireyin çalışmaya dahil edilmesi gerektiği belirlendi. Anket formlarını eksiksiz dolduran ve eğitime katılan 708 kişi ile çalışma tamamlandı. Kadınların erkeklere, evlilerin bekarlara göre BAÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır. Gümüşhane İli Merkez İlçe'de yaşayan bireylerin pandemi döneminde verilen eğitim sonrası bilgi puan ortalamalarında artış, BAÖ puan ortalamalarında düşüş olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, bu çalışmada Gümüşhane İli Merkez İlçe'de yaşayan bireylerin COVID-19 pandemi döneminde verilen eğitim sonrası hafif düzeyde anksiyete yaşadıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Sağlık Yönetimi, Halkın Dayanıklılığı, Eğitim.

Abstract

This research was carried out within the scope of the project titled "The Struggle of Experts against COVID-19 and Increasing the Resilience of the People (Gümüşhane Province Example)", which was accepted with the decision number 59 of the Economic Development and Social Research Association (EDSRA) dated 30.06.2020 measured quasi-experimental. The population of the research consists of individuals living in the Central District of Gümüşhane Province between 10.07.2020-11.07.2021 (N=20.692). In order to determine the sample of the study, it was determined that 708 individuals should be included in the study when the sample calculation was made with the OpenEpi program with a 50% observation rate, 5% margin of error and 99% power range. The study was completed with 708 people who filled out the questionnaires completely and participated in the training. It was determined that the mean BAS scores of women compared to men and married people compared to singles were higher. It was found that individuals living in the Central District of Gümüşhane had an increase in the average of knowledge points after the training given during the pandemic period, and a decrease in the average of BAS points. As a result, in this study, it was determined that individuals living in the Central District of Gümüşhane Province experienced mild anxiety after the training given during the COVID-19

Keywords: COVID-19, Health Management, People's Resilience, Education.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

COVID-19 maintains its importance as an important epidemic in Turkey and all over the world. The effects of the epidemic can be reduced with good health management. Having national pandemic plans and policies will ensure the best management of the epidemic. If the pandemic plans and programs are made by the health managers in the previous processes and are developed in the following time, the negative impact of the society will be reduced to that extent. In addition, it is very important to take the necessary measures to increase the resilience of the people during the pandemic process, which deeply affects the mental health of individuals.

Research Questions

How and to what extent has COVID-19 affected individuals living in the Central District of Gümüşhane Province?, What are the problems experienced by individuals living in the Central District of Gümüşhane Province during the COVID-19 period?, How should the resilience of individuals living in Gümüşhane Province Central District be increased?.

Literature Review

Today, COVID 19, which is a serious epidemic all over the world, needs to be addressed in a significant way, especially in health organizations and administrative framework. For this reason, it is necessary to take long, medium and short-term measures in health management in this crisis period. This situation, which has suddenly emerged in the health system all over the world, has also led to the collapse of the health system in many countries. The sudden admission of a large number of patients to health units has led to a problematic process. The COVID 19 pandemic has created unexpected needs in health practices all over the world, such as crisis management, psychology, economics, personnel, equipment and ethics.

Methodology

Responses to the survey questions given before and after the training were collected from online meetings on individuals' electronic devices, including desktop or laptop computers, tablets and mobile devices (via Whatsapp, Instagram and Facebook). The individuals participating in the research were divided into groups and the "Combating COVID-19 Training Module" developed by the research team was applied online for 2 hours/2 days/week with the distance education (Zoom program) method. The topics in the training module are; COVID-19 outbreak, symptoms, hand washing, social distance and isolation, mask use, personal hygiene, nutrition, exercise, psychology, communication, individual-citizenship and religious duties. The form developed by the researchers consists of four parts. In the first part, there are eight questions that include the sociodemographic characteristics of individuals. In the second part, there are five questions about their experiences during the COVID-19 process. In the third part, the 'Coronavirus Information Form' developed by the researchers was used. In the fourth part, the

'Beck Anxiety Scale' was used to determine the anxiety levels of individuals. In the study, Kolmogorov-Smirnov test was used to evaluate the conformity of the data to normal distribution, as well as descriptive statistical methods. Student t test, paired t test, linear regression and correlation analysis were used to evaluate the data.

Results and Conclusions

52,5% of the individuals participating in the research are male and the average age is $34,68 \pm 6,14$ (Min: 23, Max: 64). It was determined that the mean BAS scores of women compared to men and married people compared to singles were higher. It was found that individuals living in the Central District of Gümüşhane had an increase in the average of knowledge points after the training given during the pandemic period, and a decrease in the average of BAS points. As a result, in this study, it was determined that individuals living in the Central District of Gümüşhane Province experienced mild anxiety after the training given during the COVID-19. The psychological resilience of women who experience more stress during the pandemic period, those who are married, those who work for long years and individuals with chronic diseases should be increased.

1. GİRİŞ

COVID-19 Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaletinin başkenti olan Wuhan'da görülmüş ve Novel Coronavirus 2019-nCoV daha sonra SARS-CoV-2 olarak isimlendirilmiştir (Velavan, 2020, Huang vd., 2020). Yeni korona virüs hastalığı virüsü, koronavirüs ailesinden gelen bir RNA virüsüdür. Hayvanları ve insanları enfekte edip solunum, gastrointestinal, hepatik ve nörolojik birçok hastalığa sebep olmaktadır (Li vd., 2020). COVID-19 virüsü Wuhan'dan Çin'in diğer bölgelerine ve dünya ülkelerine hızla yayılmıştır. 30 Ocak 2020'de ise Dünya Sağlık Örgütü (WHO) virüsü pandemi olarak duyurmuştur (Velavan, 2020).

COVID-19 hastalığında ilk vakanın bir deniz ürünleri pazarında görülmüş olması nedeniyle virüsün ana kaynağının hayvanlardan insanlara geçtiği düşünülmüştür. Ancak daha sonra ortaya çıkan vakalarda ise virüsün bulaşımının bu pazarla herhangi bir ilgisi olmadığı sonucuna varılmış ve virüsün insandan insana bulaştığı ve hastalık belirtisi gösteren bireylerin COVID-19 yayılımında en önemli kaynak olduğu belirtilmiştir (Berheim vd., 2020).

COVID-19'un en sık görülen belirtileri arasında öksürük, ateş, eklem ağrıları, kas ağrısı, yorgunluk, baş ağrısı, ishal ve hemoptizi görülebilmektedir (Chaolin vd., 2020). Mevcut epidemiyolojik araştırmalar hastalığın kuluçka süresinin 1-14 gün (çoğunlukla 3-7 gün) olduğu ve bu dönemde bulaşıcı olduğunu belirtmektedir (Jin, 2020).

Pandemi sürecinde sağlık kuruluşları en zorlu çalışan kurumlar arasında yer almaktadır. Toplum, sosyoekonomik ve ruhsal yönden etkileyen pandemiler toplumun ruhsal sağlığını etkilemektedir. (Kang vd., 2020).

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID 19'un özellikle sağlık yönetimi konusunda ciddi olarak ele alınması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. COVID-19 pandemisi tüm dünyada bir kriz yaratmış ve bu krizin çözümlenmesi için sağlık yönetiminde uzun, orta ve kısa dönemlik tedbirler alınması gereklidir. COVID-19 salgını tüm dünyayı derinden etkilemiş ve sağlık uygulamalarında, ekonomik, personel, kriz yönetimi, ekipman, malzeme ve etik gibi konularda birçok ihtiyacın doğmasına neden olmuştur (Vaccaro vd., 2020).

Salgınlarda en büyük sorumluluğu üstlenen sağlık yönetimi şu kurallar doğrultusunda yapılmaktadır.

- Salgın süreci ile ilgili öngörülü olabilme, birincil önlemleri alabilme,
- Ortaya çıkabilecek durumlarla ilgili olarak hızlı karar verebilme,
- Alınan kararları uygulamaya koyabilme,
- Sonuçlara göre değerlendirmeler yapabilme,
- Analizler sonucu ikincil önlemler alabilme ve süreçlerini gerçekleştirebilme,

- Normalleşme süreçlerini planlayabilme ve uygulayabilme (Liang, 2020).

COVID-19 pandemisi Türkiye’de ve tüm dünyada görülen önemli bir salgın olarak önemini korumaktadır. Salgının etkileri iyi bir sağlık yönetimi ile azaltılabilir. Ulusal pandemi planları ve politikaları olması salgının en iyi şekilde yönetilmesini sağlayacaktır. Pandemi plan ve programları sağlık yönetimi uzmanları tarafından daha önceden planlanıp ve geliştirilirse toplumun yaşadığı olumsuz etkisi de o derece de azalacaktır. Ayrıca bireylerin ruh sağlığını derinden etkileyen pandemi sürecinde halkın dayanıklılığın artırılması için gerekli önlemlerin alınması oldukça önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Tipi

Araştırmamız tek grupta ön test-son test ölçümlü yarı deneysel olarak yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni 10.07.2020-11.07.2021 tarihleri arasında Gümüşhane İli Merkez İlçe’de yaşayan bireylerden oluşmaktadır (N=20.692). Çalışmanın örneklemini belirlemek için OpenEpi programı ile %50 gözlenme oranı, %5 hata payı ve %99 güç aralığında örneklem hesabı yapıldığında 643 bireyin çalışmaya dahil edilmesi gerektiği belirlendi. Gönüllü çalışmadan önce tüm bireylerin bilgilendirilmiş onamları alındı. Türk Hükümeti, pandeminin daha fazla yayılmasını önlemek için vatandaşların evde kalarak yüz yüze etkileşimi en aza indirmelerini tavsiye ettiğinden bu çalışmanın araştırmacıları, gönüllü bireyleri entegre etmek için web tabanlı bir anket tasarladı. Anket sorularının yanıtları, bireylerin masaüstü veya dizüstü bilgisayarlar, tabletler ve mobil cihazlar (Whatsapp, Instagram ve Facebook aracılığıyla) dahil olmak üzere elektronik cihazlarındaki çevrimiçi toplantılardan toplandı.

Örnekleme alınacak bireyler tabakalı rastgele örnekleme yöntemi (tabaka ölçütü olarak çalışılan kurum kullanıldı) ile belirlendi. Belirlenen alt tabakalardan bireyler rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak çalışmaya dahil edildi. Çalışmanın yapılabilmesi için Üniversiteden etik kurul onayı alındıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden bireylere çalışmaya başlamadan önce Google Formlar üzerinden hazırlanan anket formunun (ön test) linki Whatsapp, Instagram ve Facebook aracılığıyla mesajlaşma yoluyla gönderildi. Çalışmaya dahil edilme kriterleri; daha önce COVID-19 ile ilgili eğitim almamış olmak. 18 yaş ve üzerinde olmak ve çalışmaya gönüllü katılmaktı.

Araştırmaya katılan bireyler gruplara ayrılarak araştırma ekibi tarafından geliştirilen “COVID-19 ile Mücadele Eğitim Modülü” uzaktan eğitim (Zoom programı) yöntemi ile 2 saat/2 gün/hafta çevrim içi uygulandı. Eğitim modülünde yer alan konu başlıkları ise; COVID-19 salgını, belirtileri, el yıkama, sosyal mesafe ve izolasyon, maske kullanımı, kişisel hijyen, beslenme, egzersiz, psikoloji, iletişim, bireysel-vatandaşlık ve dini vazifelerdi. COVID-19 temaslı ve şüpheli bireylerin Pandemi Hastanesi-

Gümüşhane Devlet Hastanesi'ne ve uzman doktorlara yönlendirilerek tedavi olmaları sağlandı. Araştırma ekibinde olan psikolog tarafından bireylere salgının olumsuz etkilerine yönelik çevrim içi seanslar düzenlenerek psikolojik destek verildi. Eğitim sonrası bireylere google form üzerinden hazırlanan anket formunun (son test) linki Whatsapp, Instagram ve Facebook aracılığıyla mesajlaşma yoluyla gönderildi. Anket formlarını eksiksiz dolduran ve eğitime katılan 708 kişi ile çalışma tamamlandı (Cevaplılık oranı %83,0).

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmacıların geliştirmiş olduğu form dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde, bireylerin sosyodemografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, kronik hastalık, uyku durumu vb.) içeren sekiz soru yer almaktadır. İkinci bölümde, COVID-19 sürecindeki deneyimlerine yönelik beş soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Koronavirüs Bilgi Formu” kullanıldı. Dördüncü bölümde bireylerin anksiyete seviyelerini belirlemek için “Beck Anksiyete Ölçeği” kullanıldı. Veri toplama formlarının doldurulması için harcanan ortalama süre yaklaşık 5 dakika oldu.

2.3.1. Koronavirüs Bilgi Formu

Sağlık çalışanlarının COVID-19 bilgilerini ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirildi (Jungman ve Witthöft, 2020). Sorulara verilen yanlış cevap 0 (sıfır) puan, bilmiyorum 1 (bir) ve doğru cevap 2 (iki) puan olarak kabul edildi. 16 sorudan oluşan formun puanlaması 0-32 puan arasında yapıldı. Anket oluşturulduktan sonra araştırmacılar dışında bir istatistik uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamına alınmayan 10 kişi ile bir pilot uygulama yapılmıştır. Çalışmamızda Koronavirüs Bilgi Formu Cronbach's Alpha değeri 0,78 olarak bulunmuştur.

2.3.2. Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ)

Beck, Epstein, Brown, ve Steer (1988) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması 1998 yılında Ulusoy, Şahin ve Erkmen (1998) tarafından yapılmıştır. Anksiyete belirtilerinin sıklığının belirlenmesi amacıyla kullanılan ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.90 bulundu. Ölçek 4'lü Likert tipte (1=Hiç, 5=Ciddi düzeyde dayanmakta çok zorlandım) 21 maddeden oluşmakta ve her bir madde 0 ile 3 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 63 olup 8-15 puan “hafif düzeyde anksiyete”, 16-25 puan “orta düzeyde anksiyete”, 26-63 puan “şiddetli düzeyde anksiyete” şeklinde sınıflandırılmaktadır. Toplam 21 maddeden oluşan BAÖ maddeleri bireyler tarafından algılanan anksiyete durumunu ölçmektedir (Beck vd., 1988; Ulusoy vd., 1998). Bu araştırmada Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,92 olarak bulunmuştur.

2.4. Etik İzin

Çalışmamızın etik izni Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır (2020/9). İnsan katılımcıları içeren çalışmalarda gerçekleştirilen tüm

prosedürler, Üniversite Araştırma Etik Kurulu'nun etik standartlarına, 1964 Helsinki Bildirgesi'ne ve sonraki değişikliklere veya karşılaştırılabilir etik standartlara uygundur.

2.5. Verilerin Analizi

Google formlardan verilerin Microsoft Excel tablosu oluşturulup istatistiksel analiz için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26 programına aktarıldı. Çalışmada tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerin yanısıra verilerin normal dağılıma uygunluğunu değerlendirmek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanıldı. Kurtosis-Skewness değerleri +2 ve -2 arasında değerlendirildi. Verilerin değerlendirilmesinde student t testi, paired t testi, lineer regresyon ve korelasyon analizi kullanıldı. Bütün testlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamız Gümüşhane İli Merkez İlçe'yi kapsamış ancak gönüllülük ilkesi doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerden oluşmuştur. Bu durum araştırmanın sınırlılığı olarak düşünülmüştür.

3. BULGULAR

Araştırma katılan bireylerin %52,5'i erkek olup yaş ortalaması $34,68 \pm 6,14$ (Min: 23, Max: 64)'tür. Bireylerin %68,9'u evli, %83,8'i öğretmen, %90,1'i lisans mezunu, %10,5'i kronik hastalığı olduğunu ve %11,3'ü uyku sorunu yaşadığını ifade etmiştir. Bireylerin %50,0'ının yakın akrabalarının COVID-19 olduğu, %76,6'sının COVID-19'dan korunmak amacıyla evde kaldığı, %67,5'inin koronavirüsten korunmaya yönelik sokağa çıkma yasağı olması gerektiğini düşündüğü, %92,9'unun nişan ve düğün gibi organizasyonların yapılmaması gerektiğini düşündüğü, %17,6'sının evinde 65 yaş üstü birey olduğu belirlendi. Bireylerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre BAÖ puan ortalamalarının dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Bireylerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre BAÖ Puan Ortalamalarının Dağılımları

Sosyodemografik Özellikler		N (%)	BAÖ (Ort ± SS)	p
Cinsiyet	Erkek	372 (%52,5)	14,41 ± 6,98	<0,001
	Kadın	336 (%47,5)	17,20 ± 10,41	
Yaş	18-31 yaş	356 (%50,29)	12,90 ± 5,89	0,580
	32-45 yaş	250 (%35,31)	12,29 ± 6,98	
	46 ya ve üzeri	102 (%14,40)	11,22 ± 9,28	
Medeni durum	Bekar	488 (%68,9)	11,97 ± 8,48	0,029
	Evli	220 (%3,1)	12,90 ± 6,97	
Eğitim düzeyi	Lisans	638 (%90,1)	12,10 ± 6,40	0,129
	Lisansüstü	70 (%9,9)	12,73 ± 9,65	

BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma

Kadınların erkeklere, evlilerin bekarlara göre BAÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$) (Tablo 1). Bireylerin yaş ve eğitim düzeyi ile BAÖ puan ortalamaları arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Bireylerin eğitim öncesi ve sonrası BAÖ ve COVID-19 bilgi puan ortalamalarının dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Bireylerin Eğitim Öncesi ve Sonrası BAÖ ve COVID-19 Bilgi Puan Ortalamalarının Dağılımı

Test Puanları	Bilgi Puanı (Ort ± SS)	BAÖ (Ort ± SS)
Eğitim Öncesi	16,63 ± 10,24	17,20 ± 9,89
Eğitim Sonrası	24,93 ± 7,06	9,32 ± 2,14
p	<0,001	<0,001

BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma

Gümüşhane İli Merkez İlçe’de yaşayan bireylerin pandemi döneminde verilen eğitim sonrası bilgi puan ortalamalarında artış olmakla birlikte, eğitim öncesi ve sonrası bilgi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulundu ($p<0,001$). Bireylerin eğitim öncesi ve sonrası BAÖ puan ortalamaları arasında farklılık olduğu, eğitim sonrası BAÖ puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu belirlendi ($p<0,001$). Bireylerin pandemi döneminde verilen eğitim öncesi BAÖ puan ortalamaları $17,20 \pm 9,89$ ile orta düzeyde anksiyete yaşadıkları, eğitim sonrası ise BAÖ puan ortalamaları $9,32 \pm 2,14$ ile hafif düzeyde anksiyete yaşadıkları saptanmıştır (Tablo 2). Bireylerin COVID-19 bilgi puan ortalaması ile BAÖ arasındaki ilişki Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Bireylerin COVID-19 Bilgi Puan Ortalaması ile BAÖ Arasındaki İlişki

	BAÖ	
COVID-19 Bilgi Puan Ortalaması	$r = -0,355$	$p < 0,001$

BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği

Bireylerin COVID-19 bilgi puanları ile BAÖ puanları arasında orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Bireylerin COVID-19 Bilgi Puan Ortalaması ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki Çoklu Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Model	B	SE	B	t	p
Cinsiyet	0,930	0,190	0,198	4.903	<0,001
Kronik Hastalık	0,874	0,393	0,086	2.226	0,027
Çalışma Yılı	10.136	0,729	0,550	13.894	<0,001
BAÖ Puanı	-3.300	0,832	-0,155	-3.965	<0,001
Evde 65 Yaş Üzeri Birey İle Birlikte Yaşama Durumu	0,045	0,766	0,002	0,059	0,953

Model $R=0,662$; $R^2=0,439$; Adjusted $R^2=0,431$; $F=59.239$; $p<0,001$. Bağımlı Değişken: Koronavirüs Bilgi Düzeyi. Cinsiyet (0: Erkek, 1: Kadın), Kronik Hastalık (0: Hayır, 1: Evet), Evde 65 yaş üstü birey ile birlikte yaşama durumu (0: Hayır, 1: Evet).

Çoklu lineer regresyon analizi sonuçlarına göre bireylerin COVID-19 bilgi puanını önemli düzeyde etkileyen faktörlerin; kadın cinsiyet, kronik hastalık olma durumu, artan çalışma yılı ve BAÖ

puanında azalma olduğu belirlendi. Bu değişkenler toplam varyansın %43,0'ını açıklamaktadır (Tablo 4).

4. SONUÇ

Bu araştırmada Gümüşhane İli Merkez İlçe'de yaşayan kadınların erkeklere, evlilerin bekarlara göre daha fazla anksiyete yaşadıkları tespit edilmiştir. Araştırma bulgumuza benzer olarak COVID-19 pandemi sürecinde yapılan çalışmalarda da kadınlar daha fazla anksiyete yaşamaktadır (Bauerle vd., 2020; İslam vd., 2020; Moghanibashi-Mansourieh, 2020; Ozamiz-Etxebarria vd., 2020; Özdin ve Bayrak Özdin, 2020; Solomou ve Constantinidou, 2020). Kadınların şiddetli düzeyde anksiyete yaşamalarının nedeni ev-iş-annelik vb. sorumluluklarının olmasından ve daha hassas bir yapıya sahip olmasından kaynaklanabilir.

Araştırma bulgusuna benzer olarak İslam, Ferdous ve Potenza (2020) da evlilerin daha fazla anksiyete yaşadıklarını saptamıştır (İslam vd., 2020). Evlilerin bekarlara göre daha fazla sorumluluklarının olduğu düşünülebilir. Araştırmanın aksine Solomou ve Constantinidou (2020)'nin çalışmasında bireylerin eğitim düzeyi arttıkça anksiyetenin azaldığı (Solomou ve Constantinidou, 2020), bireylerin eğitim seviyesi arttıkça anksiyeteleri arttığı (Moghanibashi-Mansourieh, 2020) bulunmuştur. Eğitim düzeyi anksiyeteyi etkileyemeyebilir.

Bu araştırmada Gümüşhane İli Merkez İlçe'de yaşayan bireylerin pandemi döneminde verilen eğitim sonrası bilgi puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Literatürde bireylerin COVID-19'dan sağlık-ekonomik-psikolojik etkilenmeleri üzerine çalışmalar yapılmış olup, COVID-19'a yönelik bilgilerinin değerlendirildiği çalışmalara rastlanılmamıştır. Bireylere verilen eğitimin etkili olduğu düşünülebilir.

Bireylerin pandemi döneminde verilen eğitim öncesi anksiyeteleri orta düzeyde iken eğitim sonrası hafif düzeyde anksiyete yaşadıkları tespit edilmiştir. Wuhan'daki COVID-19 salgını sırasında 18 yaş üzeri nüfusta %2,6 oranında anksiyete yaygınlığı saptanmıştır (Gao vd., 2020). Huang ve Zhao (2020) COVID-19 sırasında Çin halkının zihinsel sorunlarının arttığını saptamıştır (Huang ve Zhao, 2020). Lai ve arkadaşları (2020) bireylerin %44,6'sında anksiyete yaşadıklarını tespit etmiştir (Lai vd., 2020). Tan ve arkadaşları (2020) katılımcıların %8,1'inde depresyon, %10,8'inde anksiyete ve %6,4'ünde ise stres semptomlarına rastlamıştır (Tan vd., 2020). Pappa ve arkadaşları (2020) anksiyete prevalansını %23 bulmuştur (Pappa vd., 2020). Ekiz, İlman ve Dönmez (2020) COVID-19 salgınına bağlı orta düzeyde anksiyete tespit etmiştir (Ekiz vd., 2020). COVID-19 pandemisinin bilinmezliği ve şiddeti bireylerin stresini artırabileceği söylenebilir.

Araştırmada bireylerin COVID-19'a dair bilgileri arttıkça anksiyeteleri azalmaktadır. Satici, Gocet-Tekin, Deniz ve Satici (2020)'nin çalışmasında eş zamanlı geçerlilik analizinde genel popülasyondaki COVID-19 korkusu; depresyon, anksiyete ve stres arasında anlamlı pozitif korelasyon

saptanmıştır (Satici vd., 2020). COVID-19'da dair bilgi sahibi olmanın bireyi bilinçlendirdiği ve kaygısını azalttığı düşünülebilir.

Araştırma bulgumuzun aksine Ozamiz-Etxebarria ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında kronik hastalığı olanların anksiyetesi düşük bulunmuştur (Ozamiz-Etxebarria vd., 2020). Solomou ve Constantinidou (2020) ile Islam, Ferdous ve Potenza (2020)'nin çalışmalarında bu çalışmada bulunduğu gibi çalışma yılı fazla olan bireyler COVID-19 pandemi sürecinde daha fazla anksiyete yaşamaktadır (Islam vd., 2020; Solomou ve Constantinidou, 2020). Çalışma yılı fazla olan bireylerin daha fazla kronik hastalığa sahip olması dolayısıyla bağışıklık sisteminin daha zayıf olmasının ve COVID-19 enfeksiyonunda ileri yaşta mortalitenin daha yüksek oranda görülmesinin yaşlılarda anksiyeteyi arttırdığı düşünülebilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada Gümüşhane İli Merkez İlçe'de yaşayan bireylerin COVID-19 pandemi döneminde verilen eğitim sonrası hafif düzeyde anksiyete yaşadıkları saptanmıştır. Pandemi döneminde daha çok stres yaşayan kadınların, evlilerin, çalışma yılı fazla olanların ve kronik hastalığı olan bireylerin psikolojik dayanıklılığı artırılmalıdır. Türkiye'de COVID-19 salgınının psikolojik etkilerini azaltmaya yönelik etkin stratejiler uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bäuerle, A., Teufel, M., Musche, V., Weismüller, B., Kohler, H., Hetkamp, M., Dörrie, N., Schweda, A. ve Skoda, E.M. (2020). Increased generalized anxiety, depression and distress during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study in Germany. *Journal of Public Health*, 42(4), 672-678.
- Beck, A.T., Epstein, N., Brown, G. ve Steer, R.A. (1988). An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 893-897.
- Bernheim, A., Mei, X., Huang, M., Yang, Y., Fayad, Z.A., Zhang, N., Diao, K., Lin, B., Zhu, X., Li, K., Li, S., Shan, H., Jacobi, A. ve Chung M. (2020). Chest CT findings in coronavirus disease-19 (COVID-19): Relationship to duration of infection. *Radiology* 295, 685-691.
- Ekiz, T., Iliman, E. ve Donmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile covid-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(1), 139-154.
- Gao, J., Zheng, P., Jia, Y., Chen, H., Mao, Y., Chen, S., Whang, Y., Fu, H. ve Dai, J. (2020). Mental health problems and social media exposure during covid -19 outbreak. *PLoS One*, 15(4), e0231924.
- Huang, Y. ve Zhao, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China: A web-based cross-sectional survey. *Psychiatry Research*, 288, 112954.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., Zhang, L., Fan, G., Xu, J., Gu, X., Cheng, Z., Yu, T., Xia, J., Wei, Y., Wu, W., Xie, X., Yin, W., Li, H., Liu, M., Xiao, Y., Gao, H., Guo, L., Xie, J., Wang, G., Jiang, R., Gao, Z., Jin, Q., Wang, J. ve Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *Lancet*, 395(10223), 497-506.

- Islam, S., Ferdous, Z. ve Potenza, N. (2020). Panic and generalized anxiety during the COVID-19 pandemic among Bangladeshi people: An online pilot survey early in the outbreak. *Journal of Affective Disorders*, 276, 30-37.
- Jin, Y.H., Cai, L., Cheng, Z.S., Cheng, H., Deng, T., Fan, Y.P., Fang, C., Huang, D., Huang, L.Q., Huang, Q., Han, Y., Hu, B., Hu, F., Li, B.H., Li, Y.R., Liang, K., Lin, L.K., Luo, L.S., Ma, J., Ma, J.L., Peng, Z.Y., Pan, Y.B., Pan, Z.Y., Ren, X.Q., Sun, H.M., Wang, Y., Wang, Y.Y., Weng, H., Wei, C.J., Wu, D.F., Xia, J., Xiong, Y., Xu, H.B., Yao, X.M., Yuan, Y.F., Ye, T.S., Zhang, X.C., Zhang, Y.W., Zhang, Y.G., Zhang, H.M., Zhao, Y., Zhao, M.J., Zi, H., Zeng, X.T., Wang, Y.Y. ve Wang, X.H. (2020). For the Zhongnan Hospital of Wuhan University Novel Coronavirus Management and Research Team, evidence-based medicine chapter of China international exchange and promotive association for medical and health care (CPAM). A rapid advice guideline for the diagnosis and treatment of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) infected pneumonia (standard version). *Mil Med Res*, 7(1), 4.
- Jungman, S.M. ve Witthöft, M. (2020). Health anxiety, cyberchondria, and coping in the current COVID-19 pandemic: Which factors are related to coronavirus anxiety? *Journal of Anxiety Disorders*, 73, 102239.
- Kang, L., Ma, S., Chen, M., Yang, J., Wang, Y., Li, R., Yao, L., Bai, H., Cai, Z., Xiang Yang, Z., Hu, S., Zhang, K., Wang, G., Ma, C. ve Liu, Z. (2020). Im-pact on mental health and perceptions of psychological care among medical and nursing staff in Wuhan during the 2019 novel coronavirus disease outbreak: a cross-sectional study. *Brain Behav Immun*, 1591(20), 30348-3052.
- Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N., Wu, J., Du, H., Chen, T., Li, R., Tan, H., Kang, L., Yao, L., Huang, M., Wang, H., Wang, G., Liu, Z. ve Hu, S. (2020). Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to coronavirus disease 2019. *JAMA Network Open*, 3(3), e203976.
- Li, Q., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., Tong, Y., Ren, R., Leung, K.S.M., Lau, E.K.Y., Wong, J.Y., Xing, X., Xiang, N., Wu, Y., Li, Y., Chen, Q., Li, D., Liu, T., Zhao, T., Liu, M., Tu, W., Chen, C., Jin, L., Yang, R., Wang, Q., Zhou, S., Wang, R., Liu, H., Luo, Y., Liu, Y., Shao, G., Li, H., Tao, Z., Yang, Y., Deng, Z., Liu, B., Ma, Z., Zhang, Y., Shi, G., Lam, Y., T.J., Wu, J.T., Gao, D., Cowling, B.J., Yang, B., Leung, G. ve Feng, Z. (2020). Early transmission dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus-infected pneumonia. *N Engl J Med*, 382(13), 1199-1207.
- Liang, T. (2020). *Handbook of COVID-19 prevention and treatment*. Hangzhou: Alibaba Cloud. Erişim adresi <https://files.alicdn.com/tpsservice/ee33bb33f3583ea521f1e17e0800357e.pdf?spm=a3c0i.14138300.8102420620.download.6df3647f7wa4Hs&file=ee33bb33f3583ea521f1e17e0800357e.pdf>
- Moghanibashi-Mansourieh, A. (2020). Assessing the anxiety level of Iranian general population during covid -19 outbreak. *Asian Journal of Psychiatry*, 51, 102076.
- Ozamiz-Etxebarria, N., Santamaria, M.D., Gorrochategui, M.P. ve Mondragon, N.I. (2020). Stress, anxiety, and depression levels in the initial stage of the covid -19 outbreak in a population sample in the northern Spain. *Cad. Saúde Pública*, 36(4), e00054020.
- Ozdin, S. ve Bayrak Ozdin, S. (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during covid -19 pandemic in Turkish society: the importance of gender. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), 504-511.
- Pappaa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V.G., Papoutsis, E. ve Katsaounou, P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the covid -19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, Behavior and Immunity*, 88, 901-907.

- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M.E. ve Satici, S.A. (2020). Adaptation of the Fear of covid -19 Scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, Published online: 08 May 2020.
- Solomou, I. ve Constantinidou, F. (2020). Prevalence and predictors of anxiety and depression symptoms during the covid -19 pandemic and compliance with precautionary measures: Age and sex matter. *International Journal Environmental Research and Public Health*, 17, 1-19.
- Tan, B.Y.Q., Chew, N.W.S., Lee, G.K.H., Jing, M., Goh, Y., Yeo, L.L.L. ve Sharma, V.K. (2020). Psychological impact of the covid -19 pandemic on health care workers in Singapore. *Annals of Internal Medicine*, 173(4), 317-320.
- Vaccaro, A.R., Getz, C.L., Cohen, B.E., Cole, B.J. ve Donnally, C.J. (2020). Practice management during the covid -19 pandemic. *J Am Acad Orthop Surg*, 28(11), 464-470.
- Velavan, T.P. ve Meyer C.G. (2020). The covid -19 epidemic. *Trop Med Int Health*, 25(3), 278-280.
- Ulusoy, M., Hisli Sahin, N. ve Erkmen, H. (1998). Turkish version of the Beck Anxiety Inventory: Psychometric properties. *Journal Cognitive Psychother*, 12(2), 163-172.